

Attityder till varg och vargförvaltning

RAPPORT 2013:1

Göran Ericsson¹, Camilla Sandström² &

Anders Kagervall¹, Maria Johansson³

¹ Institutionen för vilt, fisk och miljö, SLU

² Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet

³ Miljöpsykologi, Institutionen för arkitektur och byggd miljö,
Lunds Universitet

SLU, Institutionen för vilt, fisk och miljö

Umeå, 2013

EN UNDERSÖKNING OM DJUR OCH NATUR

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	3
Inledning.....	4
Genomförande.....	4
Attityder till varg	7
Acceptans för varg i Sverige	7
Närhet eller distans till vargen?.....	9
Var ska vargarna leva?	10
Attityder till genetisk förstärkning av varg.....	11
Åtgärder för minskad inavel	11
Inflyttning av varg nästa år.....	12
Inflyttning av varg inom fem år	13
Förvaltning av varg	14
Attityder till jakt på varg	14
När är det acceptabelt att jaga varg?	15
Åtgärder för att hantera problem	16
Varg och jakthund.....	17
Ersättning för skador.....	18
Tillit till myndigheter	18
Referenser	21
Appendix.....	22

Sammanfattning

Vargen intar en särskild roll i den svenska faunan. Förutom att den påverkar de ekosystem den lever i, råder delade meningar om förekomsten av varg, utbredning och förvaltning av varg. Starka intressegrupper, där en del vill se fler vargar och där andra vill minska antalet rovdjur, präglar debatten om vargens vara eller inte vara i det svenska landskapet. I den här rapporten är det ett proportionerligt urval av Sveriges befolkning som helhet, och invånarna i 25 kommuner i fem olika län, som får ge uttryck för sina attityder till vargrelaterade frågor.

- En majoritet (55 %) av svenskarna tycker om att ha varg i Sverige. Mest positiva till varg är personer i storstäderna, minst positiva är invånare i kommuner på landsbygden i vargområdet. I likhet med tidigare svenska studier finns en stark polarisering i åsikter mellan stad och land.
- Fyra av tio svenskar bryr sig inte om hur många vargar det finns. Nästan lika många tycker att det är bra som det är. Endast 17 % vill se fler vargar jämfört med nuläget, de personerna återfinns främst i storstäderna.
- På nationell nivå accepterar hälften att ha varg i sin närhet, medan knappt 40 % är av motsatt uppfattning. Sverige är delat i frågan.
- En stor andel vill ha varg i hela landet, men helst i Norrland, i nationalparker och i skyddade områden. Få vill se vargar i Götaland. Samma mönster sågs redan i den första attitydundersökningen om varg 1976 – men då fanns inga vargar i Sverige.
- Bland åtgärderna för att minska inavel så rankas stödet 1) vargrevir längs norrlandskusten, 2) att det skapas en korridor längs norrlandskusten, så att vargar kan vandra ner 3) flytta vargar som vandrar in i norra Sverige till Götaland och Svealand, 4) flytta vuxna vargar från ett annat land, 5) flytta vargvalpar från annat land eller 6) från djurparker till vilda svenska vargars lyor.
- Det finns ett starkt stöd för jakt på varg, nationellt och i de kommuner som undersökts. I det nationella urvalet accepterar 62 % jakt på varg, medan endast 16 % säger ”nej” och drygt 20 % svarar ”vet inte”.
- De starkaste motiven för att jaga varg är om de kommer in i tätbebyggda områden, om de tar tamdjur och om människor är rädda.
- Problemvargar kan hanteras på flera sätt i syfte att minska skador. Respondenterna föredrar stängsling, märkning för övervakning, flyttning av vargar och skrämselfångst. Acceptans för att döda varg som angriper hund är en vattendelare mellan stad och land i vargfrågan.
- Det finns ett mycket starkt stöd för att ersätta lantbrukare, renägare samt husdjursägare för förlust av boskap och husdjur.
- En minoritet av respondenterna uttrycker tillit till Länsstyrelsen (37 %), Naturvårdsverket (44 %) och Riksdagen (27 %). Även här finns en tydlig stad-landdimension.

Inledning

Den skandinaviska vargstammen (*Canis lupus*) växer och är nu, enligt Naturvårdsverkets Viltskadecenter, den största på 150 år. Under den gångna vintern noterades omkring 380 vargar som efter årets föryngring beräknas växa till cirka 480 vargar (Wabakken m fl. 2013). I takt med att antalet vargar ökar har fokus i debatten skiftat från renodlade bevarandefrågor till frågor rörande hur vargar kan eller bör förvaltas. Syftet med den här undersökningen är främst att undersöka attityderna till varg och förstärkningsåtgärder, men även till vargförvaltning för att på så sätt bidra till arbetet med att genomföra riksdagens och regeringens målsättningar för ”En sammanhållen rovdjurspolitik” (Prop. 2000/01:57) respektive ”En ny rovdjursförvaltning” (Prop. 2008/09:210) på regional och lokal nivå. Undersökningen utgör därför en viktig komponent i förvaltningen av Sveriges gemensamma naturresurser.

I rapporten presenterar vi resultat rörande

- i vilken utsträckning svenskar gillar att varg finns i Sverige, samt,
- i vilken utsträckning svenskar stödjer olika typer av förvaltningsåtgärder både vad gäller olika förstärkningsåtgärder genetiskt och att minska konflikter som följer i vargens spår.

Attitydundersökningen har genomförts av forskare vid institutionen för Vilt, fisk och miljö, SLU, Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet och Miljöpsykologi, Institutionen för arkitektur och byggd miljö, Lunds Universitet och har finansierats av Naturvårdsverket.

Undersökningen återupprepar i viss utsträckning frågeställningar som ställts i tidigare undersökningar genomförda 2004; respektive 2009, men innehåller även en rad nya frågor specifikt inriktade på förslag till olika förvaltningsåtgärder. I undersökningen presenteras därmed för första gången attityder till de olika förvaltningsåtgärder som föreslagits av utredare, forskare och myndigheter för att kunna lösa olika problem förknippade med förekomsten av varg i Sverige.

Genomförande

Under perioden 30 oktober – 21 november kontaktades de 4979 slumpvis (OSU; Skatteverket SPAR, 171 94 Solna) utvalda respondenterna upp till fyra gånger (förvarningskort, första utskick med undersökningsformulär och svarskuvert, kombinerad tack och påminnelse samt ett andra utskick med undersökningsformulär och svarskuvert). Attitydundersökningen om djur och natur skickades ut till 1229 personer i hela landet i åldern 16-65 år. Undersökningen skickades också till 150 personer i 25 kommuner, totalt 3750 personer i åldern 16-65 år i fyra län med *befintlig vargstam*; Dalarna, Gävleborg, Värmland och Örebro. Dessutom skickades undersökningen till 750 personer i Kronobergs län, som för närvarande inte har någon fast vargetablering.

I respektive län valdes fem kommuner ut utifrån; 1) ”stad”; kommun med en större centralort 2) kommun med vargrevir alternativt som är/har varit föremål för förvaltningsåtgärder (som planerad utsättning av valpar) 3) kommun utan varg, samt 4) landsbygdskommun. Syftet med urvalet är dels att försöka fånga tänkbara skillnader i attityder mellan stad och land, dels att fånga upp erfarenheter av olika förvaltningsåtgärder. I den här rapporten redovisas emellertid enbart eventuella skillnader mellan den primära storstadskommunen i de fem länen och övriga kommuner där majoriteten har en tydlig landsbygdspågel.

Tabell 1. Bruttosvarsfrekvens i procent

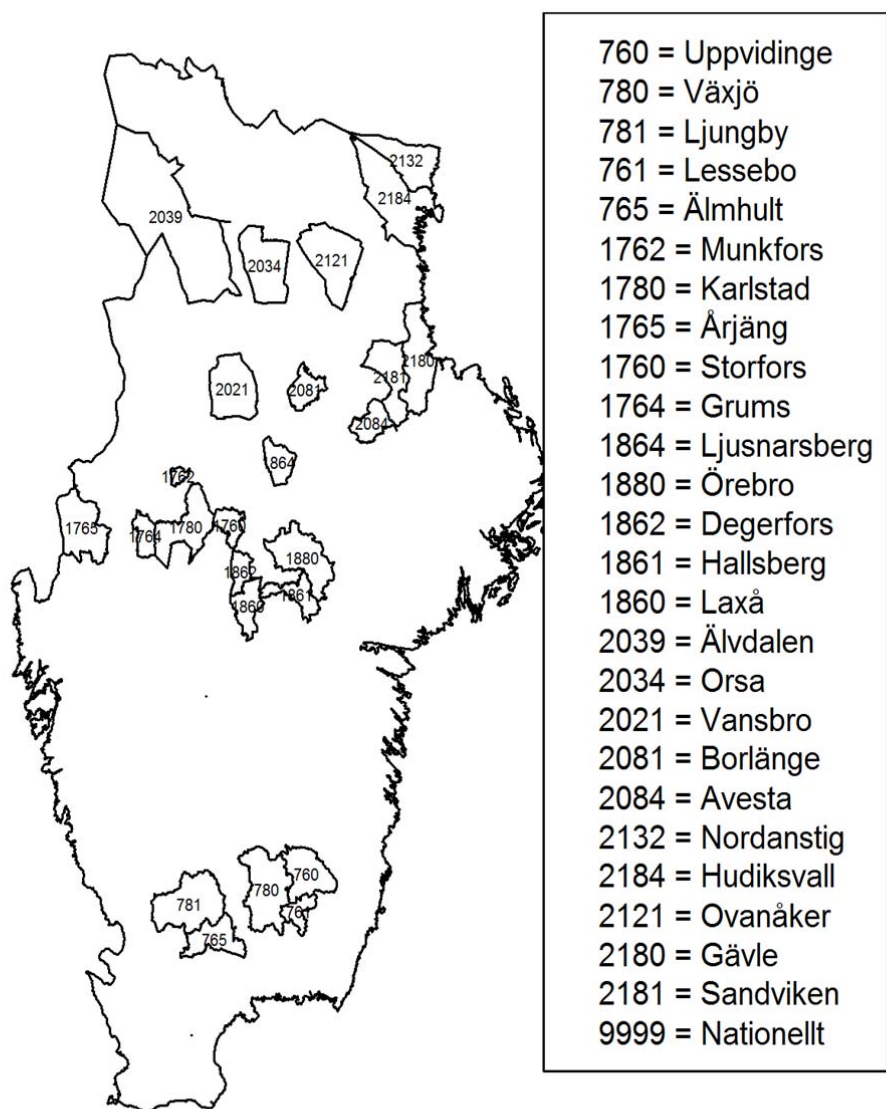
<i>Kommun, län</i>	Bruttosvarsfrekvens
Avesta , Dalarna	43%
Borlänge , Dalarna	51%
Degerfors , Örebro	47%
Grums , Värmland	41%
Gävle , Gävleborg	49%
Hallsberg , Örebro	44%
Hudiksvall , Gävleborg	46%
Karlstad , Värmland	49%
Laxå , Örebro	49%
Lessebo , Kronoberg	57%
Ljungby , Kronoberg	46%
Ljusnarsberg , Örebro	53%
Munkfors , Värmland	43%
Nordanstig , Gävleborg	62%
Orsa , Dalarna	56%
Ovanåker , Gävleborg	59%
Sandviken , Gävleborg	42%
Storfors , Värmland	49%
Uppvidinge , Kronoberg	49%
Vansbro , Dalarna	54%
Växjö , Kronoberg	43%
Årjäng , Värmland	47%
Älmhult , Kronoberg	46%
Älvdalen , Dalarna	51%
Örebro , Örebro	49%
Nationellt urval	44%

Baserat på vår tidigare forskning vet vi att befolkningen i många kommuner med varg, eller som potentiellt skulle kunna ha varg, utgör en liten andel av Sveriges befolkning. Om de har en avvikande mening fångas den aldrig upp i en nationell, proportionerlig undersökning. I ett normalt nationellt, proportionerligt, slumpmässigt urval på 1 067 personer ("SIFO urval"), förväntas i snitt 0.76 boende i Älvdalen kommun (6810 invånare; www.scb.se 26 jun 2013) komma med. Boende i Örebro kommun (139 371 invånare www.scb.se 26 jun 2013) har större chans att få röst hörd, om än inte så mycket. Cirka 16 örebroare skulle slumpas ut i urval på 1 067 personer. För att få en uppfattning om attityder till varg är det därför nödvändigt att analysera såväl ett nationellt urval som ett urval som tar hänsyn till den demografiska fördelningen i Sverige (Ericsson et al 2006).

Av de som svarade är kvinnor något överrepresenterade. I kommunurvalet var 48.1% kvinnor, av de som svarade var 50.2% kvinnor. I det nationella urvalet var 49.8% kvinnor, av de som svarade var 51.7%. Medelåldern i kommunurvalet för kvinnor var 41.8 år, medelåldern på de som svarade 45.6 år. För kvinnor i det nationella urvalet var medelåldern 40.2, av de som svarade var medelåldern 44.0. För män i kommunurvalet var medelåldern 42.0, de svarande var i genomsnitt 46.2 år. För män i det nationella urvalet var genomsnittsålders 39.8 år, och 44.2 år för de som svarade.

I rapporten presenteras resultaten i kartform, procentsatser redovisas i sin helhet i appendix.

Karta 1. Kommuner som ingår i undersökningen

Attityder till varg

Acceptans för varg i Sverige

Vargen intar en särskild roll i den svenska faunan. Förutom att den påverkar de ekosystem den lever i, råder delade meningar om såväl förekomsten av varg som utbredning och förvaltning av varg.

Starka intressegrupper som å ena sidan vill se fler vargar och å andra sidan som vill minska antalet rovdjur präglar debatten om vargen i det svenska landskapet. I den här rapporten är det Sveriges befolkning som helhet och invånarna i 25 kommuner i fem olika län som får ge uttryck för attityder till varg.

Först, för att få en allmän uppfattning om vad invånarna i fem kommuner i respektive Gävleborgs, Dalarnas, Värmlands, Örebro samt Kronobergs län tyckte om vargens vara eller inte vara i Sverige ställde vi frågan "Vad tycker du om att ha vargar i Sverige?". Frågan har används i flera undersökningar tidigare.

Sammantaget visar undersökningen att en majoritet (55 %) av svenskarna tycker om att ha varg i Sverige. Mest positiva till varg är, som Karta 2 visar, invånarna i Karlstad (62 %), tätt följda av de andra större städerna som ingår i undersökningen; Växjö (54 %), Örebro (53 %) och Gävle (51 %) och Borlänge (46 %). I cirka två tredjedelar av kommunerna tycker 40 % eller fler av respondenterna om att ha varg i Sverige. I den resterande tredjedelen av kommuner är åsikterna de omvända, dvs. 40 % eller mer tycker inte om att ha varg i Sverige. I Ovanåkers (60 %) och Älvdalens (62 %) kommuner är det, som kartan visar, många som ogillar att det finns varg i Sverige. Även i Nordanstig (46 %) Uppvidinge (45 %), Vansbro (44 %), samt Orsa (44 %) är det många som inte gillar varg i Sverige.

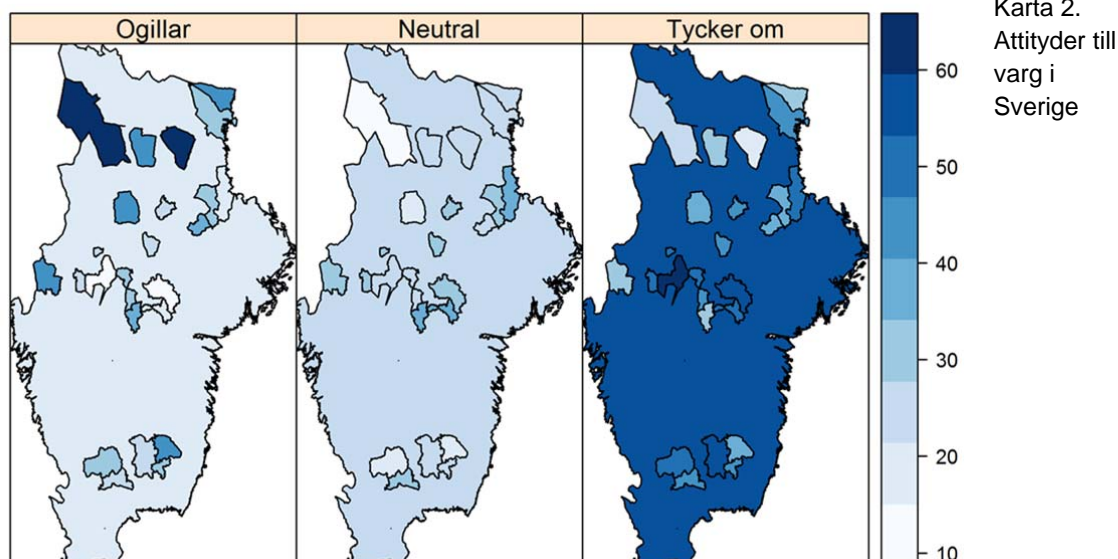
I likhet med tidigare studier finns således en stark polarisering mellan stad och land vad gäller attityder till varg i Sverige. Utmärkande för undersökningen är emellertid även att i nästan samtliga kommuner är en stor andel, i många fall upp till en tredjedel, som uppger att de är neutrala till att ha varg i Sverige.

Fråga G2: Vad tycker du om att ha vargar i Sverige?

Jag ogillar starkt/ogillar att ha vargar i Sverige

Jag är neutral till att ha vargar i Sverige.

Jag tycker om/tycker mycket om att ha vargar i Sverige

Fler eller färre vargar?

Debatten om varg i Sverige har till stor del handlat om hur många vargar vi ska ha i Sverige. För att få reda på inställningen till antalet vargar ville vi att respondenterna skulle ta ställning till om det ska finnas fler eller färre vargar eller om de förhåller sig neutrala till antalet.

Vår undersökning visar att det är en relativt stor andel på nationell nivå (40 %) som inte har någon uppfattning om hur många vargar som bör finnas i Sverige så länge som vargen tillåts existera här. I de större städerna i undersökningen som Örebro (56 %), Borlänge (47 %), Gävle (46 %), Växjö (40 %) och Karlstad (38 %) är invånarna av samma uppfattning. Det är således många som förhåller sig neutrala till antalet vargar.

Fråga G3: Vilket av följande påståenden ställer du dig bakom?
Jag bryr mig inte om hur många vargar som det finns i Sverige, så länge som de tillåts existera här.

Jag skulle vilja ha fler vargar i Sverige.

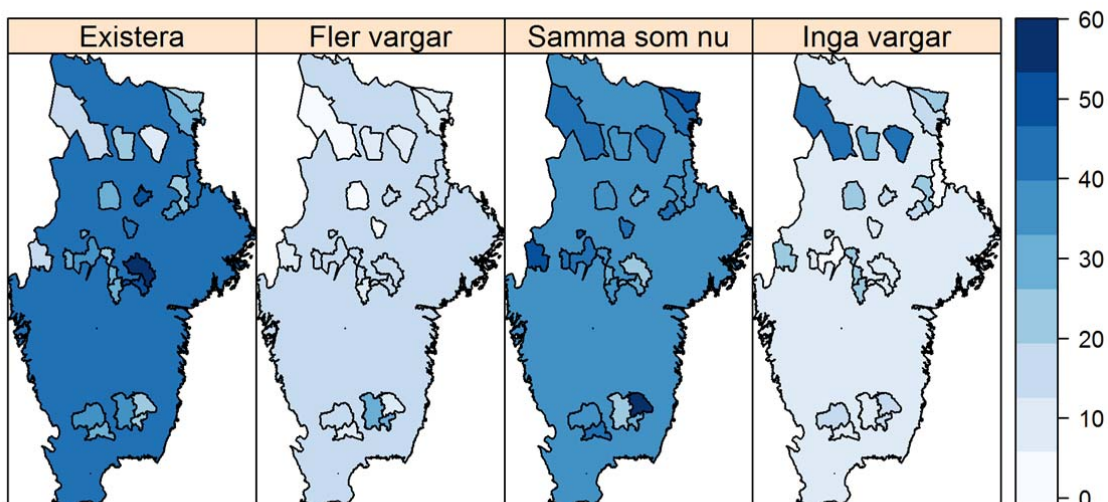
Jag vill inte att det ska finnas fler vargar i Sverige än vad som redan finns.

Jag vill inte att det ska finnas några vargar alls i Sverige.

När det gäller inställning till antalet vargar visar Karta 3 att de allra flesta är nöjda med det nuvarande antalet vargar. På nationell nivå är det endast 17 % som vill se fler vargar jämfört med nuläget. I Lessebo (30 %) och Växjö (29 %) samt i Karlstad, Grums, och Sandviken (samtliga 20 %) finns det ett något starkare stöd för fler vargar jämfört med riksgenomsnittet. I nästan hälften av kommunerna är det emellertid färre än 10 % som vill ha fler vargar i Sverige. Som kartan visar, är stödet som lägst för att utöka antalet vargar i ett antal landsortskommuner i de län där det finns varg. I Ovanåker (42 %), Älvdalen (41 %) och Orsa (31 %), vill en tredjedel eller fler av invånarna inte att det ska finnas några vargar i Sverige alls. En fjärdedel av invånarna i Nordanstig, Vansbro, Laxå och Degerfors är av samma uppfattning.

Om vi bortser från att många förhåller sig neutrala till antalet vargar är det som kartan visar många som anser att antalet vargar bör vara detsamma som för närvarande. En stor andel av invånarna i till exempel Uppvidinge (54 %) Årjäng (51 %), Nordanstig (48 %) och Munkfors (48 %) är av den uppfattningen. I ungefär hälften av de undersökta kommunerna vill 40 % eller fler bibehålla antalet vargar vid det nuvarande antalet.

Karta 3. Attityder till antalet vargar i Sverige

Närhet eller distans till vargen?

Det fenomen som brukar förkortas Nimby (Eng: *Not in my backyard*; ”inte på min bakgård”) brukar användas för att beskriva hur människor protesterar mot till exempel störande verksamhet i deras närhet (ex. gruvetablering), trots att projektet kan anses behövas, men helst då placeras någon annanstans. När det gäller vargar är NIMBY-tesen att människor förvisso är positiva till vargen, men trots det vill de inte att vargen ska bo i deras absoluta närhet.

Fråga G4: Skulle du kunna acceptera att ha varg i närheten av platsen där du bor?

Nej, absolut inte/knappast

Vet inte

Ja, i viss mån/Ja, absolut

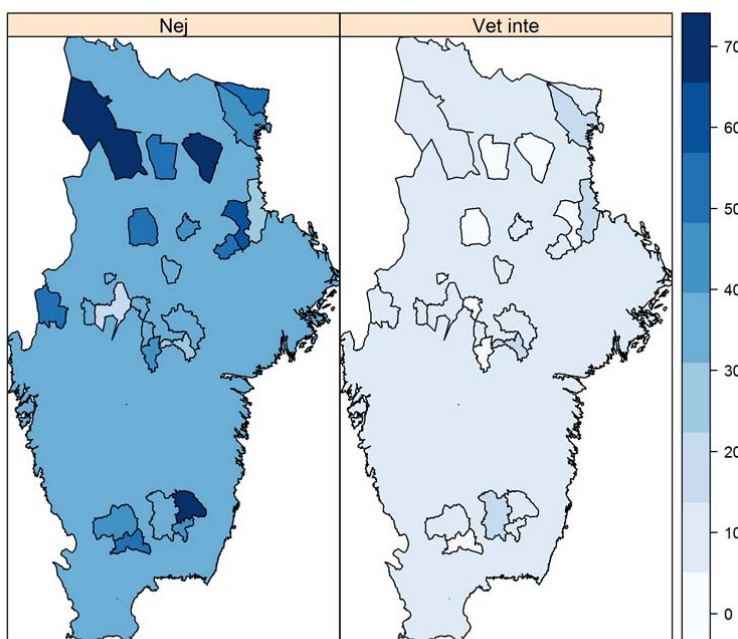
Som Karta 4 visar är det relativt många, särskilt i flera av landsbygdskommunerna (mörkblå färg) med erfarenhet av varg, som inte accepterar att ha varg i närheten av sin bostad. På nationell nivå säger sig emellertid hälften acceptera att ha varg i sin närhet, medan knappt 40 % inte vill ha varg i närheten. I många fall är invånarna i de undersökta kommunerna splittrade i två näst intill lika stora andelar vad gäller attityden till att ha varg i sin närhet. I Laxå där det finns etablerade vargrevir, anser till exempel 50 % av invånarna att det är acceptabelt att ha varg i närheten medan 46 % är av motsatt uppfattning.

I tio av de kommuner, och då särskilt i storstadskommunerna som ingick i undersökningen, säger sig mer än hälften av invånarna acceptera att ha varg i sin närhet. Karlstad, som också har etablerade vargrevir (65 %) och likaledes Munkfors (64 %) utmärker sig i materialet med de mest positiva invånarna. Värmlands län, där Karlstad och Munkfors ingår, är det län som i modern tid haft varg längst.

I lika många kommuner, tio stycken, är det en majoritet av invånarna som inte accepterar varg i sin närhet. Liksom i tidigare frågor återfinns de mest negativa i Ovanåker (69 %) och Älvdalen (69 %) men även i Uppvidinge (68 %). I båda fallen - i såväl de kommuner där en majoritet kan tänka sig att ha varg i sin närhet samt i de tio kommuner där en majoritet säger nej - finns erfarenhet av varg. Som kartan visar är det också relativt få som inte vet hur de ska svara på frågan. I Karlstad, Gävle, Hudiksvall, Hallsberg och Växjö är det lite drygt 15 % som svarar ”vet inte”. Här finns det således en relativt tydlig polarisering i materialet. Nimby-tesen förefaller inte stämma. De som är positiva till

varg, accepterar också att ha vargen i sin närhet, medan de som är negativa till varg helt logiskt inte heller accepterar att ha varg i närheten där man bor. En enkel statistisk bearbetning visar att svaren samvarierar positivt ($r = .72$, $p < .001$, när $r = 0.00$ finns ingen variation och $r = 1.00$ är ett perfekt samvariation)

Karta 4. Acceptans för varg i närheten av bostaden.

Var ska vargarna leva?

I den här rapporten redovisar vi svarsalternativen i hela Sverige, i Norrland, Svealand och Götaland. Övriga svarsalternativ finns i bilagan, tabell G5. Som Karta 5 visare finns viss rangordning där störst andel anser att vargar ska få leva i hela Sverige, därefter i Norrland och i sista hand i Svealand och Götaland.

Fråga G5: Var i Sverige tycker du att vargar ska få leva?

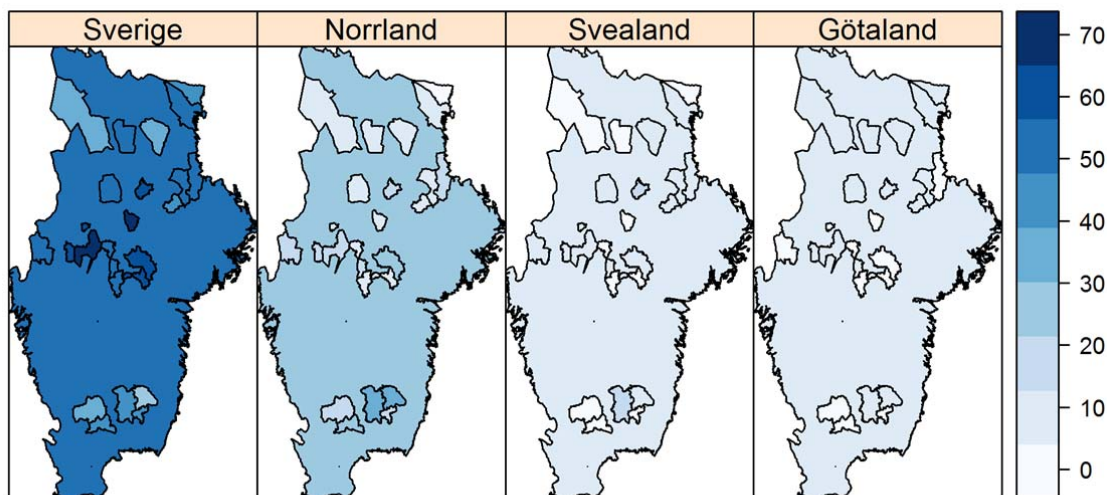
- I hela Sverige
- I Norrland
- I Svealand
- I Götaland

I det nationella urvalet anser hälften av de som svarat att vargar ska få leva i hela landet medan drygt 20 % anser att vargarna ska få leva i Norrland och 10 respektive 6 % i Svealand och Götaland. I hälften av kommunerna som ingår i studien anser över 60 % att vargar ska få leva i hela Sverige. I topp ligger liksom tidigare Karlstad (69 %), följt av Ljusnarsberg (69 %), Grums (65 %) och Munkfors (63 %), och Hallsberg (61 %). De ljusast markerade kommunerna i karta 4 – Älvdalen (35 %) Ovanåker (33 %) och Uppvidinge (24 %) - där endast en tredjedel eller färre vill att vargarna ska få leva i hela landet, där föreslår många i stället att vargarna främst ska återfinnas i nationalparker eller andra skyddade områden.

En stor andel vill sprida vargarna i hela landet - men framförallt till Norrland, nationalparkerna och skyddade områden - medan betydligt färre vill se en spridning av vargar söderut. En statistisk bearbetning (GLM, tre grupper; Sverige, stadskommun, landskommun; $p < .05$) visar att boende i landsbygdskommuner i större utsträckning inte vill ha några vargar alls. Boende i de fem storstadskommunerna Borlänge, Gävle, Karlstad, Växjö och Örebro är mer positiva än boende i landsbygdskommunerna. De är också mer positiva till att vargar ska finnas i skyddade områden och nationalparker. Personer i det nationella urvalet samt boende stadskommunerna är genomgående mer positiva till att vargar ska få finnas i Norrland och Svealand.

Intressant är att boende i kommunerna i Värmland, Dalarna, Gävleborg och Örebro till en lägre andel stödjer att vargarna ska få etablera sig i Norrland jämfört Sverige som helhet ($p < .05$). Här kan vi således skönja en viss Nimbyeffekt. Här ser vi en konflikt mellan attityderna till var vargen ska leva och politiskt fattade beslut. Riksdagen har dels beslutat att renkötselområdet - vilket i stort överlappar med det geografiska området Norrland - inte ska ha fasta vargetableringar för att undvika konflikt med renkötseln. Riksdagen ser också Götaland som ett potentiellt expansionsområde för varg.

Karta 5. Var i Sverige ska vargen få leva?

Attityder till genetisk förstärkning av varg

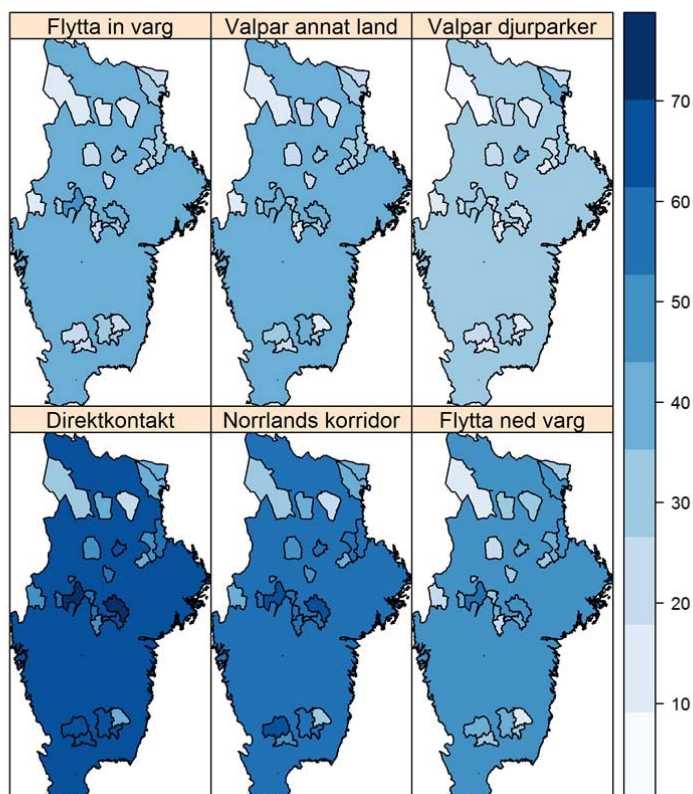
Åtgärder för minskad inavel

Den svenska vargstammen är inavlad. Därför behövs enligt riksdag och regering insatser för att genetiskt förstärka vargstammen. Naturvårdsverket och Jordbruksverket har fått i uppdrag av regeringen att på olika sätt förstärka vargstammen. Här undersöker vi attityderna till ett antal olika åtgärder (se rutan här intill) som förekommit och föreslagits i till exempel olika utredningar.

Som Karta 6 visar är stödet starkast för alternativet att det skapas direktkontakt med finska vargar, genom att tillåta vargrevir längs norrlandskusten (64 %), eller att det skapas en korridor längs norrlandskusten, så att vargar kan vandra ner (61 %). I tredje hand finns visst stöd för att flytta vargar som vandrar in i norra Sverige till Götaland och Svealand (45 %). Färre (37 %) stödjer alternativet att flytta vuxna vargar från ett annat land. Ytterligare något färre vill flytta vargvalpar från annat land (36 %) eller från djurparker (30 %) till vilda svenska vargars lyor.

Det är framförallt storstadskommunerna särskilt Örebro, Karlstad, Växjö, Borlänge och Gävle, men även Hallsberg, Älmhult, Lessebo, Ljungby, Grums och Storfors som vill öppna upp för möjligheten för vargrevir eller en korridor längs norrlandskusten. Betydligt färre av invånarna i Orsa, Avesta, Älvdalen samt Nordanstig, och Ovanåker ställer sig positiva till någon av de föreslagna åtgärderna.

Karta 6. Attityder till åtgärder för att minska inavel.

Fråga G6: Det finns olika sätt att minska inaveln bland de svenska vargar som lever i Svealand och norra Götaland. Stödjer du...

... att det skapas en korridor längs norrlandskusten, så att vargar kan vandra ner?

... att det skapas direktkontakt med finska vargar, genom att tillåta vargrevir längs norrlandskusten?

... att flytta vargar som vandrar in i norra Sverige till Götaland och Svealand?

... att flytta vuxna vargar från ett annat land?

... att flytta vargvalpar från ett annat land till vilda svenska vargars lyor?

... att sätta ut vargvalpar från djurparker i vilda svenska vargars lyor?

Inflyttning av varg nästa år

När en majoritet av en grupp delar attityd - eller har samma beteende - uppstår det som brukar kallas en social norm. Om en social norm är tillräckligt stark kan den ha ett inflytande på attityder och beteende på både de som inte bildat en åsikt och de som är av motsatt åsikt. För en översikt av normer se till exempel Vaske m fl. (1986) och Shelby m fl. (1996). En norm är stark när det är stor skillnad mellan högsta och lägsta värdet på kurvan och att spridningen är liten i varje punkt. Den högsta punkten på kurvan är det optimala eller mest prefererade tillståndet och alla punkter över noll betraktas som acceptabelt beteende.

Fråga G7: Vad anser du personligen om att under nästa år flytta in följande antal vargar till Sverige?

- En varg
- Två vargar
- Tre vargar
- Fyra vargar
- Fem vargar
- Inga vargar alls

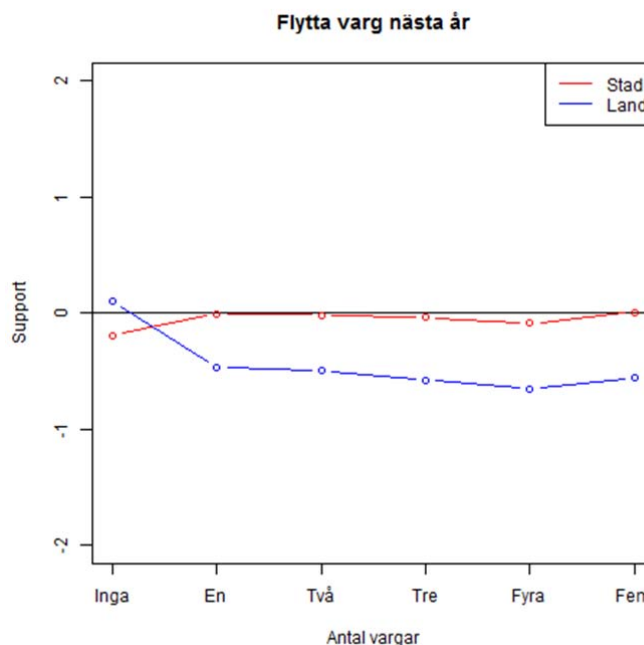
Ett av förslagen till att öka den genetiska variationen är att flytta vargar från något annat land till Sverige. Vi undersökte om det finns normer för eller emot den föreslagna lösningen att flytta in vargar. Här undersöker vi om det finns skillnader mellan stad och land samt om normen är olika för åtgärder som utförs inom ett kort (ett år) eller ett längre tidsperspektiv (inom fem år).

Vi mätte normen genom att låta respondenterna utvärdera vad de ansåg om att olika antal vargar flyttas till Sverige. För normen inom ett år utvärderades antalen en, två, tre, fyra, fem eller ingen varg; för den långsiktiga normen inom fem år utvärderades antalen fem, tio, femton, tjugo, tjugofem eller ingen varg. För varje nivå fanns svarsalternativen helt emot (-2), delvis emot (-1), neutral (0), stödjer delvis (1) och stödjer helt (2). Genom att beräkna medelvärde för varje alternativ kan man plotta en kurva som ger en grafisk representation av normen som visar accepterade nivåer (punkter över noll) och normens styrka (skillnad mellan extremvärden i kurvorna). En norm är stark när det är stor skillnad mellan högsta och lägsta värdet på kurvan och att spridningen är liten i varje punkt. Den högsta punkten på kurvan är det optimala eller mest prefererade tillståndet och alla punkter över noll betraktas som acceptabelt beteende.

Den kortsiktiga normen för respondenter boende i större städer har en normkurva där samtliga punkter ligger nära noll (Figur 1). Normen för denna grupp är alltså svag och visar att många inte tagit ställning eller anser att frågan inte är viktig. Även om tendensen är svag har kurvan två toppar, en vid att flytta en varg och en topp vid att flytta in fem vargar. En normkurva med flera toppar kan tyda på att det finns flera subgrupper med olika norm inom den större gruppen.

Boende utanför storstäderna visar en starkare norm där det enda accepterade alternativet är att inte flytta in några vargar (Figur 2). Alla alternativ där varg flyttas in har ett medelvärde mellan minus 0,47 och minus 0,65. Spridningen är dock stor (standardavvikelse 1.5) så inte heller denna norm kan sägas ha ett starkt normativt inflytande. Att stödja inflyttning av vargar är således ingen stark social norm i samhället.

Figur 1. Social norm för att flytta in varg på kort sikt

Inflyttning av varg inom fem år

Normkurvor för inflyttning av varg i ett mer långsiktigt perspektiv visas i Figur 2. De visar i stort samma mönster som det kortsiktiga perspektivet.

”Stad” har en svag norm för att flytta ett begränsat antal vargar (fem stycken inom fem år), alla andra alternativ accepteras inte (Figur 2). Även om denna norm är något starkare än normen för vargflyttning det kommande året, är den svag och det normativa inflytandet svagt.

Den långsiktiga normen för boende utanför befolkningscentra ”land” är nästan identisk med den kortsiktiga normen. Att *inte* flytta in någon varg *accepteras* medan alla andra punkter ligger på negativa medelvärden (figur 2).

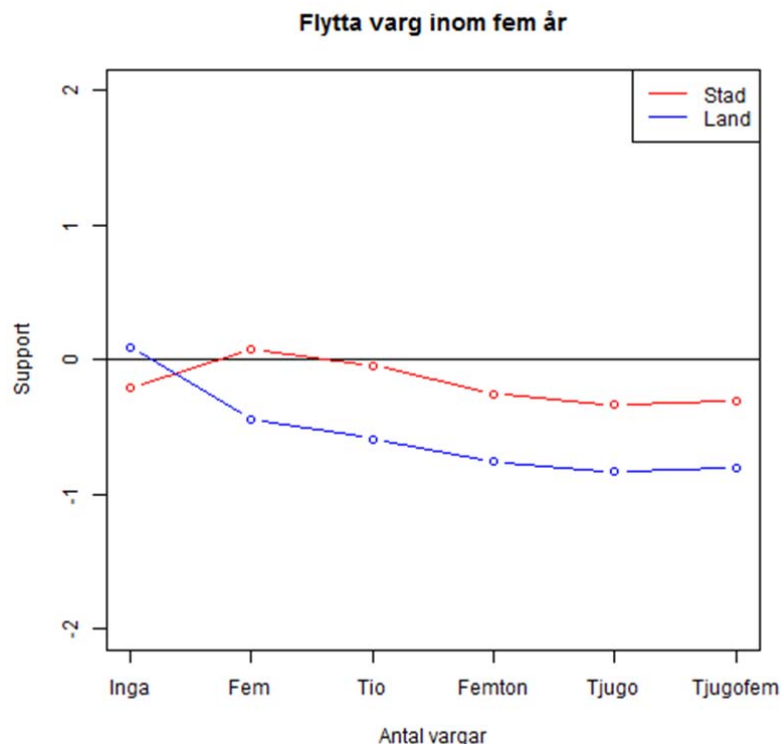
Vi har i denna rapport jämfört normerna hos två grupper (boende i storstäder eller boende utanför dessa storstäder (land)). Jämförelsen visar att det inte finns några starka normer som kan förväntas ha normativt inflytande på gruppen i sin helhet. Däremot finns en skillnad mellan grupperna där boende utanför storstäderna är mer negativa till att flytta in varg. Skillnaden är minst för alternativet ”Inga vargar” men även där skillnaden statistiskt signifikant (t-test; $p = .001$), i alla andra punkter är $p < .001$.

Som namnet antyder så kan sociala normer vara vägledande inom en social grupp. Man gör gärna som alla andra i gruppen, men bryr sig mindre om vad grupper som man inte känner någon samhörighet med gör eller tycker. Den indelning vi valt kan dock antas ge relativt heterogena grupper (bruksorter, landsbygdskommuner, kommuner med och utan vargetablering m.m.). Det är sannolikt att starkare normer går att hitta om materialet grupperas annorlunda, något som ska bearbetas vidare i den vetenskapliga rapporteringen av den här undersökningen.

Fråga G8. Vad anser du personligen om att inom de närmaste fem åren flytta in följande antal vargar till Sverige?

- Fem vargar
- Tio vargar
- Femton vargar
- Tjugo vargar
- Tjugofem vargar
- Inga vargar alls

Figur 2. Social norm för att flytta in varg på längre sikt

Förvaltning av varg

Attityder till jakt på varg

Jakt på varg, även om syftet att reglera antalet vargar, är kontroversiell. Den vargjakt som genomfördes 2010 och 2011 kantades till exempel av en rad olika konflikter på flera olika politiska nivåer, vilket medförde att jakten på varg i syfte att reglera antalet vargar slutligen stoppades.

Trots konflikterna finns (Karta 7) ett starkt stöd för jakt på varg, såväl i det nationella urvalet som i alla de kommuner som undersökts. I det nationella urvalet accepterar 62 % jakt på varg, medan endast 16 % säger "nej" till jakt och drygt 20 % svarar "vet inte".

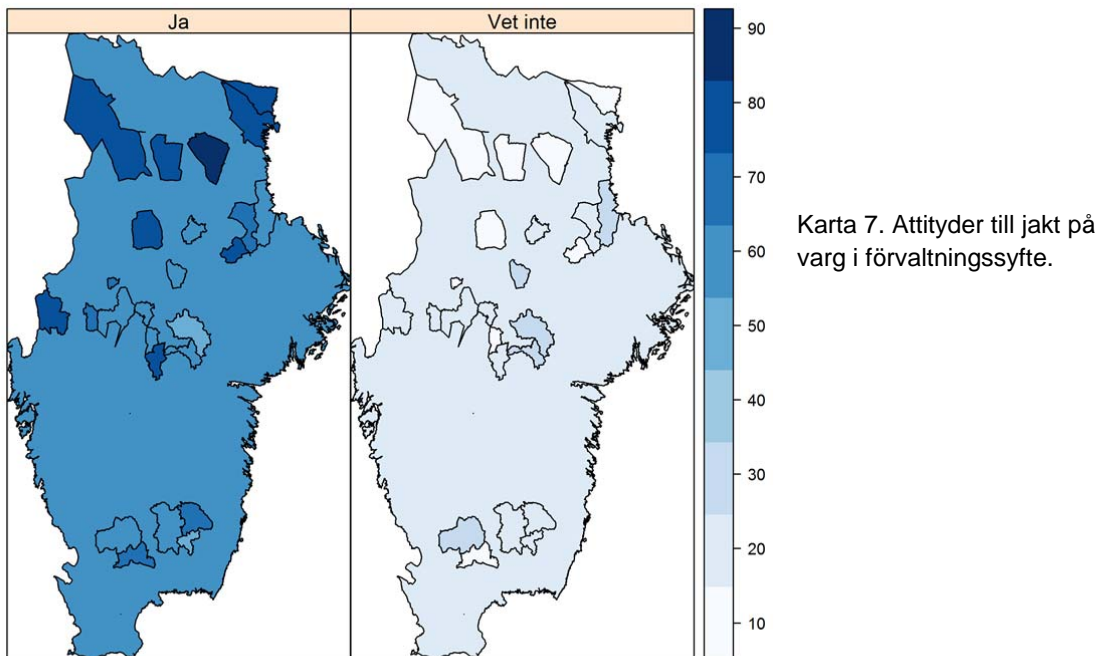
I samtliga kommuner anger en majoritet att det är acceptabelt att jaga varg i syfte att reglera antalet vargar. Mest positiva är invånarna i Ovanåker (87 %), Älvdalen (80 %), Nordanstig och Vansbro (78 %) därefter Hudiksvall och Avesta (77 %). I 13 av de 25 undersökta kommunerna är det över 70 % som anger att jakt i förvaltningssyfte är acceptabelt.

Minst positiva till jakt på varg är boende i Lessebo (27 %), Karlstad (25 %), Degerfors (24 %), Växjö 22 %) samt Munkfors och Örebro (19 %). I flera av dessa kommuner återfinns också en relativt stor andel osäkra. I Hallsberg, Ljungby, Gävle, Örebro, Ljusnarsberg och Storfors samt i till exempel Växjö och Borlänge svarar mellan 20 till 30 % "vet inte" på frågan.

Frågan om jakt på varg i förvaltningssyfte är inte en lika kontroversiell fråga som tidigare frågor. Det finns en skillnad mellan stad och land. Det är också i viss mån en skillnad mellan kommunerna främst i den norra delen av undersökningsområdet och i den södra delen. Dessa är emellertid inte lika framträdande som när det gäller till exempel attityderna till varg samt antalet vargar.

Fråga G15. Är det acceptabelt att man reglerar antalet vargar med hjälp av jakt?

- Ja
- Nej
- Vet inte

När är det acceptabelt att jaga varg?

Även om det finns ett starkt stöd för jakt på varg, varierar acceptansen beroende på vad som är motivet eller skälet till jakten. I undersökningen ställde vi frågor om acceptansen till jakt i situationer där vargen konkurrerar med människan om det jaktbara viltet, om det är för att minska konflikter mellan varg och tamdjurskötsel, eller om vargen till exempel skapar rädsla eller kommer nära människor i tätbefolkade områden. Som karta 8 visar finns en tydlig rangordning mellan alternativen. Det är mest acceptabelt att jaga varg om vargen kommer in i tätbebyggda områden. I det nationella urvalet är det hela 78 % som anser att det är acceptabelt. Påståendet får ett starkt stöd i samtliga kommuner där mellan 70% och 90 % anser att jakt är acceptabelt om vargen kommer in i tätbebyggda områden. Starkast stöd får påståendet i de undersökta kommunerna i norra Dalarna.

Påstående G11: Nu ber vi dig ta ställning till när det är acceptabelt att jaga varg.

Är det acceptabelt att begränsa vargens antal och utbredning med hjälp av jakt...

... om varg konkurrerar med människan om det jaktbara viltet

... om man vill minska risken att varg tar tamdjur, ex. kor, får, ren

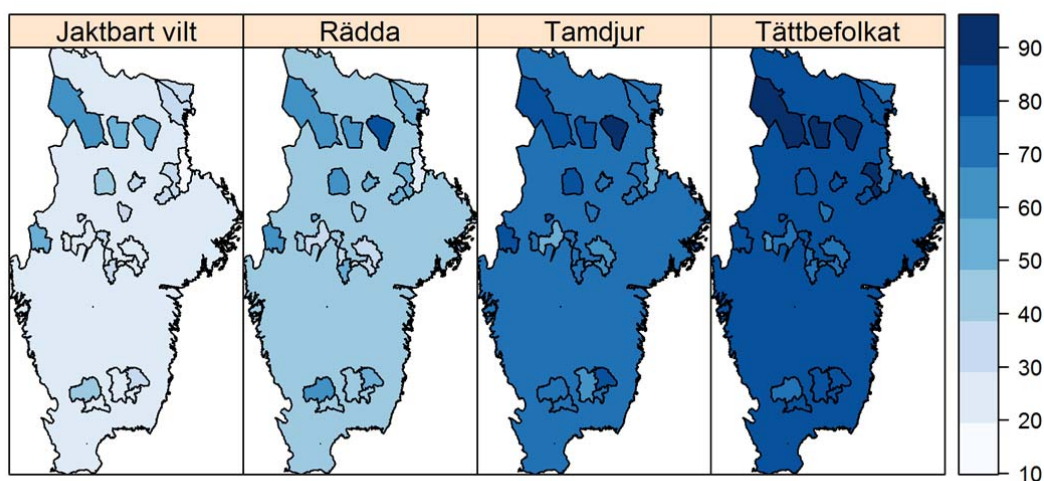
... om människor är rädda för varg

... om varg har sökt sig in i tätbefolkade områden

I det nationella urvalet anser nästan lika många (68 %) att jakt är acceptabelt om man vill minska risken att varg tar tamdjur, som till exempel kor, får, ren. Mellan 60% och 90 % av invånarna i de undersökta kommunerna är av samma uppfattning. Även här återfinns det starkast stödet för påståendet i de undersökta kommunerna i norra Dalarna. När det gäller acceptansen för jakt i de fall där människor är rädda för vargar finns ett relativt starkt stöd. I det nationella urvalet (48 %), samt i 12 av de 25 kommunerna anser hälften eller fler att rädsla är ett legitimt skäl till jakt på varg. Meningarna i den här frågan är dock betydligt mer splittrade. I Gävleborgs län anser endast 27 % av gävleborna att rädsla är ett acceptabelt skäl, medan 80 % i Ovanåker anser det. Samma spänning finns i andra län mellan olika kommuner.

Det påstående där oenigheten kring vad som är acceptabelt eller inte är som störst rör i vilken grad det är acceptabelt att jaga varg om den konkurrerar med människan om det jaktbara viltet. Det är endast 27 % i det nationella urvalet som anser att detta är ett acceptabelt skäl medan en majoritet i kommunerna i norra Dalarna (Orsa 54 %, Älvdalen 60 %), Ovanåker (56 %) och i Årjäng (53 %) anser att det är ett legitimt skäl.

Karta 8. När är det acceptabelt att jaga varg?

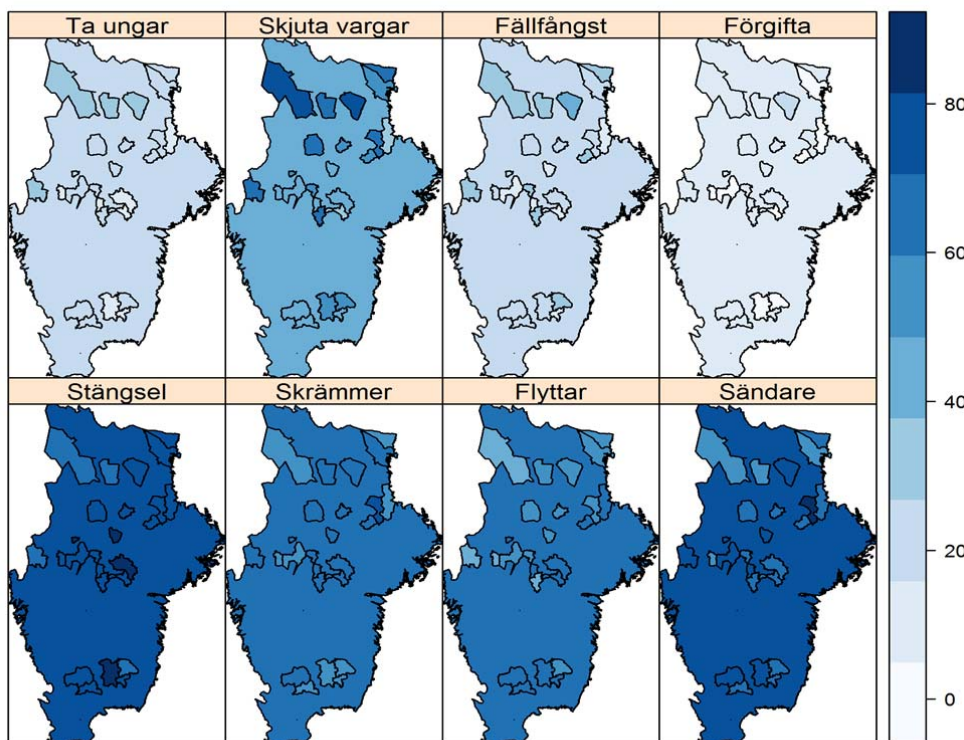
Åtgärder för att hantera problem

I förvaltningen av rovdjur ingår att hantera det som populärt brukar bennämnas problemdjur. Vi bad respondenterna ta ställning till vilka åtgärder som är acceptabla för att hantera vargar som orsakar problem genom att till exempel söka sig in i tätbebyggda områden eller attackera tamdjur.

Som karta 9 visar finns även här en tydlig rangordning mellan olika alternativ. I det nationella urvalet rangordnas åtgärderna i följande ordning, att sätta upp stängsel (75 %), märka vargar med sändare så att de kan övervakas (73 %), att flytta vargar (68 %) att skrämma vargar (63 %), att skjuta vargar (45 %), att fånga vargar i fälla för att döda dem (19 %), att ta ungarna (17 % och som väntat rankas alternativet att använda gift sist (6 %).

Vi ser en liknande rangordning även i de kommuner som ingår i undersökningen. Den fråga där det finns störst spännvidd i åsikter rör påståendet att skjuta vargar som orsakar problem. Här varierar stödet mellan 78 % i Ovanåker 72 % i Älvdalen, 66 % i Årjäng och 65 % i Laxå och Nordanstig till endast 36 % i Hallsberg 37 % i Gävle, 39 % i Ljungby och Karlstad och 40 % i Lessebo. Här finns således en skillnad i attityd mellan stad och land.

Karta 9. Attityder till tänkbara åtgärder att hantera problemvargar

Påstående G10: *Det finns flera tänkbara sätt att ta hand om vargar som orsakar problem. Stödjer du att man för att minska problemen ...*

...sätter upp stängsel för att hindra vargar

...skrämmer i väg vargar

...flyttar vargar

...märker vargar med sändare, så att de kan övervakas

...tar bort ungarna från vargar

...skjuter vargar

...fångar vargar i fälla för att döda dem

...använder gift för att döda vargar

Varg och jakthund

Jakt med lösdrivande hund är vanligt förekommande i Sverige såväl som i många andra länder. Eftersom hundar är en traditionell del av jakten är det nu också ett legalt krav att ha direkt tillgång till en hund tränad för eftersök för att få bedriva jakt efter älg och annat högvilt. I samband med vargens återetablering försvåras löshunds jakt men även eftersök till följd av ökad risk att jakthunden skadas eller dödas vid angrepp av varg. Vi ställde därför frågan om det är acceptabelt att man dödar en varg som angriper en jakthund.

Fråga G12. Är det acceptabelt att man dödar varg som angriper en hund som jagar?

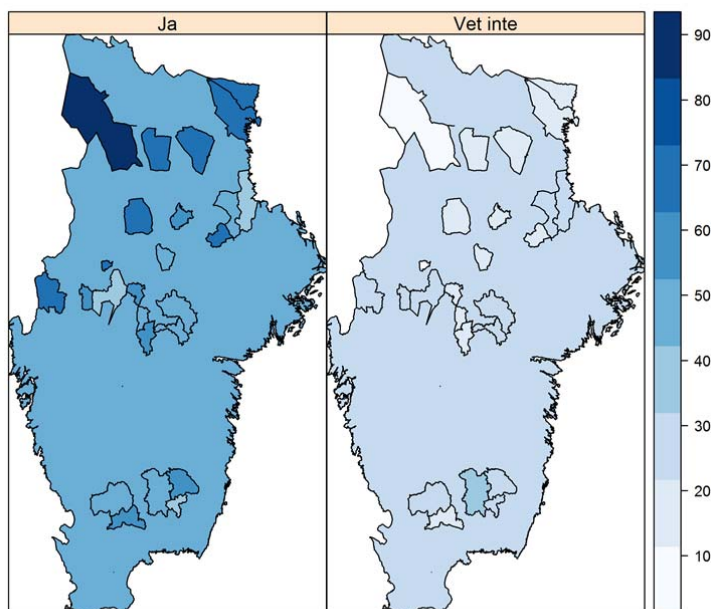
- Ja
- Nej
- Vet inte

I det nationella urvalet är det endast 43 % som anser att det är acceptabelt. I de undersökta kommunerna anser emellertid en majoritet i 19 av de 25 kommunerna att det är acceptabelt. Det är framförallt invånarna i kommunerna i norra Dalarna, Gävleborg men även i västra delen av Värmland samt i till exempel Uppvidinge som anser att det är acceptabelt. I dessa kommuner utövas jakt i relativt stor omfattning och jakt med lösdrivande hund är, eller har varit, en viktig tradition inte minst under älgjakten.

I flera av storstäderna är acceptansen för denna fråga relativt låg. Det finns, i likhet med flera andra frågor som vi ställt i den här undersökningen, således en skillnad i attityder mellan stad och land.

Som Karta 10 visar är det emellertid även många som är osäkra och uppger svarsalternativet ”vet inte”. I det nationella urvalet är till exempel 26 % osäkra och i flertalet av de undersökta kommunerna återfinns vi samma mönster. I kommunerna i framförallt norra Dalarna och Gävleborg är andelen osäkra som lägst.

Karta 10: Acceptans för dödandet av varg som angriper hund.

Ersättning för skador

Ersättning för skador på till exempel tamdjur anses vara en viktig åtgärd för att skapa acceptans och tolerans för rovdjur. Det förutsätter dock att det också finns en acceptans för ersättningssystemet i sig och till vem ersättningen riktar sig.

I undersökningen ställde vi frågan om vilka grupper som bör få ersättning för de skador som vargen orsakar.

Som Karta 11 visar rangordnas stöd till grupperna i det nationella urvalet i ordningen lantbrukare (85 %), renägare (83 %), husdjursägare 64 % och slutligen jägare (17 %).

När det gäller ersättningen till lantbrukare och renägare är stödet i städerna Karlstad, Gävle, Växjö och Örebro något lägre (cirka 75 %) jämfört med i de undersökta landsortskommunerna. I likhet med tidigare undersökningar anser betydligt större andel av invånarna i framförallt norra Dalarna att lantbrukare, men även renägare, ska få ersättning jämfört med såväl invånarna i städerna som i det nationella urvalet.

Vi ser ett likartat mönster även när det gäller ersättning till husdjursägare. Stödet för ersättning är lägre i städerna medan invånarna i landsortskommunerna i högre utsträckning anser att skadade eller dödade husdjur bör ersättas.

Att jägare ska få ersättning för förlorat vilt får som nämnts inte lika starkt stöd i undersökningen. I ungefär hälften av kommunerna anser emellertid 26 % eller fler att även jägarna bör ersättas för förlorat vilt. I Ovanåker och Älvdalen är det runt hälften av invånarna som är av den uppfattningen.

Fråga G9. Vilka grupper tycker du bör få ersättning för de skador vargen kan orsaka?

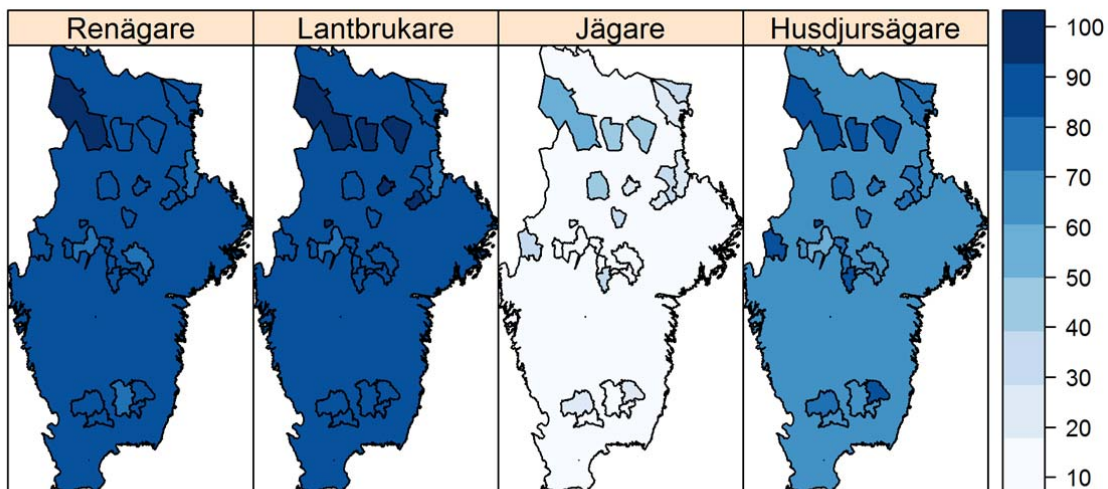
Renägare för förlorade renar

Lantbrukare för förlorad boskap

Jägare för förlorat vilt

Husdjursägare för förlorad katt, hund eller annat husdjur

Karta 11. Attityder till ersättning för vargskador

Tillit till myndigheter

Tillit är en grundläggande faktor i goda relationer mellan människor. Social tillit är ett begrepp som beskriver i vilken utsträckning människor litar på personer som representerar myndigheter som är formellt ansvariga för att utveckla förvaltningsstrategier och åtgärder eller fatta beslut om dess utförande (Cvetkovich & Winter, 2003). I det här sammanhanget handlar det om i vilken grad människor känner att Riksdagen, Naturvårdsverket och Länsstyrelsen hanterar frågor som berör varg med hänsyn till dem som bor i områden med förekomst av varg. Social tillit grundas i den enskilda individens bedömning av att representanter för de ansvariga myndigheterna har värderingar, tankesätt och åsikter som liknar de egna. Social tillit tycks bland annat vara relaterat till människors känslomässiga reaktion på varg (Johansson, Karlsson, Pedersen & Flykt, 2012). Tilliten till myndigheter har i andra sammanhang också visat sig vara betydelsefullt för såväl känslomässiga reaktion som attityd till förändringar i landskapet kring boendemiljön (Waldo, Ek, Johansson & Persson, 2013). En hög grad av social tillit är vanligtvis relaterat till positiva känslor och attityder medan en låg grad av tillit relaterar till negativa känslor och attityder.

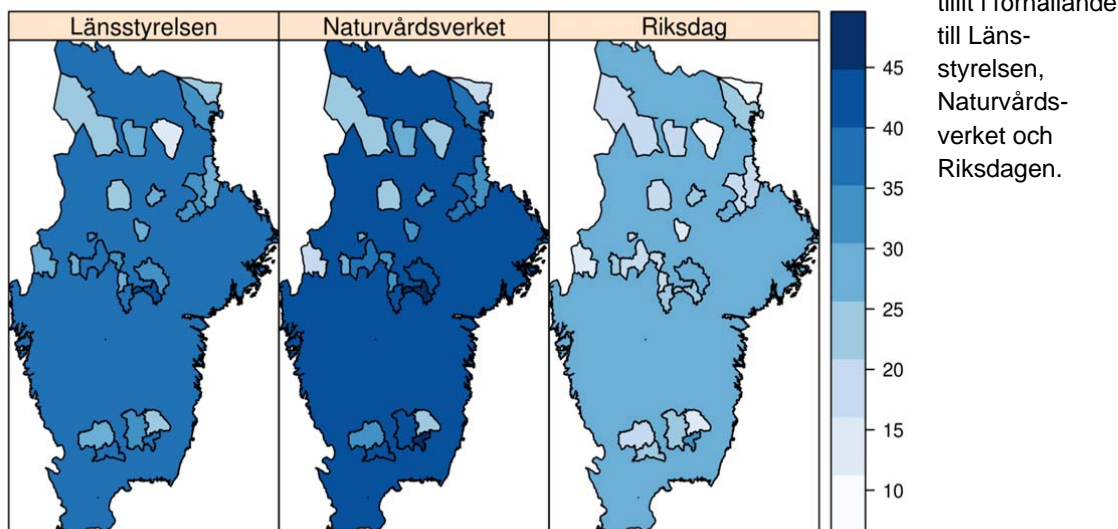
I den här undersökningen är det nationellt en minoritet som uttrycker tillit till Länsstyrelsen (37%), Naturvårdsverket (44%) och Riksdagen (27%), vilket illustreras av Karta 12. På kommunnivå rapporterar respondenter i Hallsberg starkast social tillit (41 %). Motsvarande siffra i Ovanåker, den kommun som har lägst tillit, är endast 16 %. Den sociala tilliten till Naturvårdsverket varierar på kommunnivå mellan 47 % återigen i Hallsberg och 18 % i Årjäng. Andelen respondenter som känner tillit till Riksdagen är högst i Avesta och Örebro (båda 27 %) och lägst i Nordanstig (10 %) och Ovanåker (9 %).

Påstående G16-18:

Jag känner tillit till att länsstyrelsen hanterar frågor som berör varg med hänsyn till människor i områden med varg.

Jag känner tillit till att naturvårdsverket hanterar frågor som berör varg med hänsyn till människor i områden med varg.

Jag känner tillit till att riksdagen hanterar frågor som berör varg med hänsyn till människor i områden med varg.

Graden av tillit till de tre myndigheterna skiljer statistiskt signifikant (t-test, $p < .001$). Generellt sett har Naturvårdsverket den högsta tilliten och Riksdagen den lägsta. Även om det finns en gradskillnad i tilliten så finns det starka statistiska samband mellan respondenternas tillit till de olika myndigheterna (korrelations koefficienter varierar mellan $r = 0.69$ och $r = 0.82$). Detta innebär att en respondent som uttrycker en relativt hög tillit för en myndighet också tycks göra det för de två andra myndigheterna. Vi kan nu prata om respondenternas sociala tillit de tre myndigheternas sätt att hantera frågor som berör varg med hänsyn till boende i områden med varg på ett gemensamt övergripande plan. En analys på kommunnivå visar att en sådan övergripande tillit till myndigheter är signifikant högre bland respondenter boende i stadskommunerna än bland respondenter boende i landsortskommunerna.

Referenser

Andersson, T., Bjärvall, A., Blomberg, M., 1977. Inställning till varg i Sverige - en intervjuundersökning. Report Naturvårdsverket SNV PM 850. 65 pp.

Ericsson, G., Sandström, C., & Bostedt, G. (2006). The problem of spatial scale when studying human dimensions of a natural resource conflict: human and carnivores as a case study. *International Journal of Biodiversity, Science and Management*, 2 (4)334-349.

Cvetkovich, G., & Winter, P. L. (2003). Trust and social representations of the management of threatened and endangered species. *Environment and Behavior*, 35, 286–307.

Johansson, M., Karlsson, J., Pedersen, E. & Flykt, A. (2012). Factors governing human fear of brown bear and wolf. *Human dimensions of wildlife*, 17(1) 58-74.

Shelby, B., Vaske, J. J., & Donnelly, M. P. (1996). Norms, standards, and natural resources. *Leisure Sciences*, 18, 103–123.

Vaske, J. J., Shelby, B., Graefe, A. R., & Heberlein, T. A. (1986). Backcountry encounter norms: Theory, method and empirical evidence. *Journal of Leisure Research*, 18, 137–153.

Wabakken m fl. 2013; Varg i Skandinavien vintern 2012-2013, - preliminär statusrapport.

Waldo, Å., Ek, K., Johansson, M., & Persson, L. (2013). Vindkraft i öppet landskap, skog, fjäll och hav. Lokala förutsättningar för förankring. Rapport 6540. Slutrapport

Appendix.

G2. Vad tycker du om att ha vargar i Sverige?

	Ogillar (%)	Neutral (%)	Tycker om (%)
Avesta	36	25	39
Borlänge	25	29	46
Degerfors	30	24	46
Grums	23	29	48
Gävle	15	34	51
Hallsberg	15	35	50
Hudiksvall	30	28	42
Karlstad	12	26	62
Laxå	36	35	28
Lessebo	31	24	46
Ljungby	29	20	51
Ljusnarsberg	25	30	45
Munkfors	23	28	48
Nationellt	19	27	55
Nordanstig	46	24	30
Orsa	44	23	33
Ovanåker	60	22	18
Sandviken	33	30	37
Storfors	30	22	49
Uppvidinge	45	20	35
Vansbro	44	21	35
Växjö	23	23	54
Årjäng	41	28	31
Älmhult	25	30	45
Älvdalen	62	14	23
Örebro	14	33	53

G3. Vilket av följande påståenden ställer du dig bakom? Kryssa i ett alternativ

	Jag bryr mig inte om hur många vargar det finns i Sverige, så länge de tillåts existera här (%)	Jag skulle vilja ha fler vargar i Sverige (%)	Jag vill inte att det ska finnas fler vargar i Sverige än vad som redan finns. (%)	Jag vill inte att det ska finnas några vargar alls i Sverige. (%)
Avesta	34	6	42	18
Borlänge	47	13	27	13
Degerfors	30	19	29	22
Grums	26	19	44	11
Gävle	46	16	34	4
Hallsberg	49	14	29	8
Hudiksvall	30	7	46	16
Karlstad	38	19	40	3
Laxå	27	10	38	25
Lessebo	23	30	30	17
Ljungby	36	13	34	16
Ljusnarsberg	40	5	42	12
Munkfors	27	13	48	13
Nationellt	40	17	36	7
Nordanstig	20	7	48	25
Orsa	26	10	33	31
Ovanåker	12	6	41	42
Sandviken	24	19	37	20
Storfors	26	16	37	21
Uppvidinge	22	7	54	17
Vansbro	32	5	38	25
Växjö	40	29	21	11
Årjäng	19	10	51	20
Älmhult	33	10	45	12
Älvdalen	16	3	41	41
Örebro	56	14	23	7

G4. Skulle du kunna acceptera att ha varg i närheten av platsen där du bor?

	Nej (%)	Vet inte (%)	Ja (%)
Avesta	53	8	39
Borlänge	41	12	47
Degerfors	38	8	54
Grums	39	6	55
Gävle	30	14	56
Hallsberg	27	17	56
Hudiksvall	46	16	38
Karlstad	22	14	65
Laxå	46	4	50
Lessebo	44	12	45
Ljungby	46	13	41
Ljusnarsberg	39	8	54
Munkfors	33	3	64
Nationellt	39	12	50
Nordanstig	56	9	35
Orsa	51	1	48
Ovanåker	69	2	28
Sandviken	59	5	37
Storfors	39	4	57
Uppvidinge	68	11	22
Vansbro	51	1	48
Växjö	37	17	46
Årjäng	51	10	39
Älmhult	52	4	43
Älvdalen	69	5	26
Örebro	36	11	53

G5. Var i Sverige tycker du att vargar ska få leva? Kryssa för ett eller flera områden där du tycker att vargen

	I hela Sverige (%)	Inte någonstans i Sverige (%)	I hela fjällkedjan (%)	I nationalparker, skyddade områden (%)	I Norrland (%)	I Svealand (%)	I Götaland (%)
Avesta	42	14	13	42	11	5	6
Borlänge	59	7	17	47	16	13	8
Degerfors	52	13	13	32	14	8	6
Grums	65	10	11	31	16	11	8
Gävle	55	4	19	42	19	4	3
Hallsberg	61	5	15	35	12	2	0
Hudiksvall	52	10	16	25	12	7	7
Karlstad	69	3	14	30	15	11	4
Laxå	53	18	7	26	7	3	1
Lessebo	47	7	16	36	14	4	1
Ljungby	36	13	17	35	20	1	1
Ljusnarsberg	69	8	6	25	9	3	4
Munkfors	63	9	6	20	13	6	3
Nationellt	51	6	23	36	23	10	6
Nordanstig	45	24	5	27	3	3	5
Orsa	52	23	6	26	5	2	5
Ovanåker	33	41	3	25	7	6	5
Sandviken	52	16	8	27	11	5	5
Storfors	55	14	8	28	8	3	3
Uppvidinge	24	12	26	54	32	7	4
Vansbro	51	21	12	38	9	9	9
Växjö	46	9	32	43	31	17	8
Årjäng	48	17	13	30	15	4	3
Älmhult	45	12	19	38	22	3	1
Älvdalen	35	39	4	25	8	3	6
Örebro	60	4	26	34	23	10	3

G6. Det finns olika sätt att minska inaveln bland de svenska vargar som lever i Svealand och norra Götaland. Stödjer du att [det]... (Andel som stödjer helt eller med tvekan)

	skapas direktkontakt genom att tillåta vargrevir längs norrlandskusten (%)	skapas en korridor längs Norrlandskusten (%)	flytta vargar som vandrar in till Göta- och Svealand (%)	flytta vuxna vargar från annat land (%)	flytta vargvalpar från annat land till vilda svenska lyor (%)	sätta ut vargvalpar från djurparker i vilda svenska vargar lyor (%)
Avesta	38	41	28	22	27	17
Borlänge	63	61	43	32	32	38
Degerfors	58	56	41	30	30	17
Grums	60	61	42	27	32	26
Gävle	59	60	47	34	30	29
Hallsberg	67	58	38	30	29	23
Hudiksvall	41	39	45	29	33	36
Karlstad	72	69	59	51	39	35
Laxå	51	54	26	19	16	14
Lessebo	62	56	31	31	31	24
Ljungby	62	64	42	22	30	23
Ljusnarsberg	56	53	31	24	24	21
Munkfors	56	52	33	31	33	22
Nationellt	64	61	45	37	36	30
Nordanstig	35	35	30	20	25	18
Orsa	39	36	27	17	21	23
Ovanåker	19	24	31	10	10	14
Sandviken	52	54	41	32	32	24
Storfors	59	57	31	30	28	20
Uppvidinge	43	32	18	19	16	14
Vansbro	46	47	26	25	22	21
Växjö	66	60	42	29	35	34
Årjäng	45	42	21	15	14	14
Älmhult	65	49	30	26	23	14
Älvdalen	31	30	12	9	13	5
Örebro	74	67	47	41	44	26

G9. Vilka grupper tycker du bör få ersättning för de skador vargen kan orsaka? (Andel som stödjer helt eller med tvekan)

	Renägare för förlorade renar (%)	Lantbrukare för förlorad boskap (%)	Jägare för förlorat vilt (%)	Husdjursägare för förlorad katt, hund eller annat husdjur (%)
Avesta	91	94	27	77
Borlänge	91	93	25	75
Degerfors	86	90	17	75
Grums	87	90	13	61
Gävle	74	77	18	62
Hallsberg	83	85	15	70
Hudiksvall	88	90	22	74
Karlstad	73	77	14	59
Laxå	91	92	31	84
Lessebo	87	89	15	64
Ljungby	90	88	26	78
Ljusnarsberg	84	86	29	75
Munkfors	91	94	28	86
Nationellt	83	85	17	64
Nordanstig	88	90	33	82
Orsa	92	93	40	86
Ovanåker	92	94	49	90
Sandviken	87	87	32	73
Storfors	82	86	18	77
Uppvidinge	86	91	24	82
Vansbro	89	90	43	77
Växjö	80	86	15	65
Årjäng	89	92	30	83
Älmhult	91	87	16	64
Älvdalen	96	97	53	86
Örebro	81	82	16	67

G10. Det finns flera tänkbara sätt att ta hand om vargar som orsakar problem. Stödjer du att man för att minska problemen ... (Andel som instämmer helt eller med tvekan)

	sätter upp stängsel för att hindra vargar (%)	skrämmar i väg vargar (%)	flyttar vargar (%)	märker vargar med sändare så att de kan övervakas (%)	tar bort ungarna från vargar (%)	skjuter vargar (%)	fångar vargar i fälla för att döda dem (%)	använder gift för att döda vargar (%)
Avesta	77	61	61	66	20	56	28	5
Borlänge	76	64	55	68	22	51	26	12
Degerfors	75	62	61	73	15	44	15	6
Grums	76	55	47	58	13	47	16	0
Gävle	77	55	63	64	8	37	12	4
Hallsberg	80	65	68	67	11	36	12	2
Hudiksvall	72	65	52	59	19	52	25	4
Karlstad	80	57	54	80	18	39	14	4
Laxå	78	61	43	68	23	65	28	8
Lessebo	75	56	61	62	14	40	15	8
Ljungby	81	67	62	74	20	39	19	12
Ljusnarsberg	83	63	49	74	18	41	13	6
Munkfors	84	70	61	72	23	56	22	9
Nationellt	75	63	68	73	17	45	19	6
Nordanstig	73	59	56	70	25	65	32	12
Orsa	70	67	51	58	32	61	29	8
Ovanåker	75	68	52	74	36	78	43	17
Sandviken	78	75	59	83	21	60	19	8
Storfors	76	70	53	68	16	53	30	7
Uppvidinge	69	58	54	61	20	57	28	3
Vansbro	75	63	53	63	25	63	22	9
Växjö	83	51	65	75	15	49	17	3
Årjäng	66	62	48	75	27	66	32	8
Älmhult	75	52	61	68	16	46	20	6
Älvdalen	62	57	45	56	32	73	38	14
Örebro	86	70	70	67	14	44	21	5

G11. Nu ber vi dig ta ställning till när det är acceptabelt att jaga varg. Instämmer du eller tar du avstånd från följande påståenden. Är det acceptabelt att begränsa vargens antal och utbredning med hjälp av jakt... (Andel som instämmer helt eller med tvekan)

	om varg konkurrerar med människan om det jaktbara viltet (%)	om människor är rädda för varg (%)	om man vill minska risken att varg tar tamdjur ex. kor, får, ren (%)	om varg sökt sig in i tätbefolkade områden (%)
Avesta	38	56	72	78
Borlänge	33	51	71	84
Degerfors	24	38	72	68
Grums	26	39	73	63
Gävle	15	27	58	75
Hallsberg	26	33	67	70
Hudiksvall	35	52	77	83
Karlstad	23	36	57	73
Laxå	34	51	76	73
Lessebo	28	47	69	80
Ljungby	39	58	70	77
Ljusnarsberg	30	39	76	75
Munkfors	34	48	78	81
Nationellt	27	44	68	78
Nordanstig	34	47	74	76
Orsa	54	62	83	87
Ovanåker	56	80	88	91
Sandviken	38	56	76	90
Storfors	31	47	74	78
Uppvidinge	31	53	78	77
Vansbro	46	58	81	80
Växjö	26	43	63	83
Årjäng	54	65	80	82
Älmhult	23	48	77	86
Älvdalen	60	62	86	88
Örebro	23	34	66	73

G12. Är det acceptabelt att man dödar varg som angriper en hund som jagar?

	Ja (%)	Nej (%)	Vet inte (%)
Avesta	63	25	12
Borlänge	53	29	18
Degerfors	52	28	20
Grums	56	14	30
Gävle	36	38	26
Hallsberg	43	30	28
Hudiksvall	64	23	14
Karlstad	42	29	29
Laxå	57	22	22
Lessebo	41	35	24
Ljungby	44	30	26
Ljusnarsberg	51	29	21
Munkfors	70	19	11
Nationellt	43	31	26
Nordanstig	63	21	16
Orsa	68	20	13
Ovanåker	71	9	20
Sandviken	49	21	30
Storfors	53	26	21
Uppvidinge	61	14	24
Vansbro	63	18	19
Växjö	52	14	34
Årjäng	63	10	26
Älmhult	56	25	19
Älvdalen	88	5	7
Örebro	43	34	22

G15. Är det acceptabelt att man reglerar antalet vargar med hjälp av jakt?

	Ja (%)	Nej (%)	Vet inte (%)
Avesta	77	10	13
Borlänge	63	17	20
Degerfors	61	24	14
Grums	66	19	15
Gävle	61	10	29
Hallsberg	57	11	31
Hudiksvall	77	5	18
Karlstad	58	25	18
Laxå	74	7	19
Lessebo	54	27	20
Ljungby	61	11	29
Ljusnarsberg	58	17	25
Munkfors	70	19	11
Nationellt	62	16	21
Nordanstig	78	10	11
Orsa	76	12	12
Ovanåker	87	2	10
Sandviken	72	11	16
Storfors	62	15	23
Uppvidinge	72	10	18
Vansbro	78	8	14
Växjö	56	22	22
Årjäng	74	6	20
Älmhult	72	13	15
Älvdalen	80	7	13
Örebro	54	19	28

G16,17,18. **Jag känner tillit till att Länsstyrelsen/Naturvårdsverket/Riksdagen hanterar frågor som berör varg med hänsyn till människor i områden med varg. ...** (Andel som instämmer helt eller med tvekan).

	Länsstyrelsen (%)	Naturvårdsverket (%)	Riksdagen (%)
Avesta	34	39	27
Borlänge	28	30	24
Degerfors	28	35	18
Grums	27	27	21
Gävle	27	34	19
Hallsberg	41	47	23
Hudiksvall	35	39	23
Karlstad	38	39	19
Laxå	38	43	23
Lessebo	38	46	31
Ljungby	28	32	19
Ljusnarsberg	28	31	13
Munkfors	33	28	19
Nationellt	37	44	27
Nordanstig	22	20	10
Orsa	26	27	18
Ovanåker	16	23	9
Sandviken	33	37	21
Storfors	32	34	19
Uppvidinge	24	24	14
Vansbro	21	23	16
Växjö	32	43	22
Årjäng	28	18	13
Älmhult	39	43	22
Älvdalen	23	22	21
Örebro	33	42	27